

ELEMENTE ORNAMENTAL-SIMBOLISTICE PE MONUMENTELE DIN SUD-VESTUL DACIEI

(I)

Mariana Crînguş

Monumentele epigrafice și sculpturale descoperite în sud-vestul Daciei romane prezintă o serie de elemente ornamental-simbolice care le conferă acestora o semnificație artistică și religioasă aparte.

Monumentele epigrafice, fie ele votive, onorifice sau funerare, atrag în primul rând atenția prin ținuta lor artistică, iar uneori aceasta completează informația inscripționată.

Cele mai interesante elemente ornamental-simbolice le găsim pe monumentele funerare. Ele trebuie să atragă atenția trecătorului, chiar să-l rețină puțin în fața pietrei tombale. De altfel, domeniul funerar este poate cel mai important care a dispus de mai multă libertate și în care se găsesc o serie de simboluri. Acest lucru credem că se datorează rolului pe care omul l-a atribuit vieții de după moarte, viață care incită și care face ca misterul în care este învăluită să stârnească imaginația artizanului, dar și a trecătorului.

Îmbinarea diverselor simboluri cu caracter funerar se poate observa și pe monumentele ce provin din sud-vestul provinciei Dacia. Atunci când le analizăm, credem că ele nu trebuie privite singular, adică un simbol nu trebuie luat în discuție fără a ține cont de celelalte simboluri care se găsesc reprezentate pe același monument, bineînțeles dacă acestea există. De altfel trebuie să luăm în considerare componența etnică a localității unde a fost descoperită piesa respectivă, căci putem să întâlnim anumite obiecte reprezentate care nu apar rediate prea des și care obiecte au păstrat mai mult ca altele încărcătura simbolică.

Analizate, monumentele din partea sud-vestică a provinciei Dacia nu pot fi incluse în rândul monumentelor caracterizate de un "baroc artistic", așa cum se afirmă despre monumentele care provin de la *Apulum*. Mai degrabă le-am putea descrie ca pe niște monumente simple, uneori chiar elegante, care dispun de elemente ornamental-simbolice, dar nu în exces, uneori dispunând doar de o profilatură bine realizată.

Pentru o descriere cât mai exactă a monumentelor epigrafice și sculpturale, atragem atenția asupra elementelor care se întâlnesc pe acestea. Ele pot fi încadrate

în rândul elementelor care au un rol pur ornamental (acrotera, luneta, frontonul triunghiular, coloneta, pilastrul, nișa), al elementelor ornamental-simbolice, adică acele elemente care au avut la început o încărcătură simbolică dar care s-a pierdut, ajungându-se ca să fie reprezentate în continuare fără a mai avea aceeași intensitate simbolică (frunza de acant, palmeta, rozeta, coroana funerară legată cu *taenia*, busturile defuncțiilor, iedera, vița-de-vie, pinul). Nu în ultimul rând trebuie să remarcăm elementele cu o încărcătură mai intensă simbolică și aici am remarca reprezentările de obiecte personale (oglinza, cutia de bijuterii), *ascia*, geniile, leii funerari, păsările, personajele mitologice, bucraniile, elementele solare, Vânturile, călăreții. Dacă în a doua categorie au intrat tot mai multe elemente care apar frecvent reprezentate pe monumente, uneori, chiar dacă inițial elementele au făcut parte din simbolistica funerară, ele pot fi prezente chiar pe monumente pe care nu le putem include în rândul celor funerare, caracterul lor onorific sau votiv fiind foarte clar. Acest lucru credem că susține ideea noastră. În a treia categorie am inclus elementele care nu apar prea des reprezentate și credem că acest lucru se datorează simbolisticii care se află încă vie în spatele reprezentării. Acest lucru, suntem de părere, se datorează atât meșterului, cât mai ales celui care comandă monumentul. Vom încerca în continuare să prezentăm atât elementele ornamentale, cât și pe cele ornamental-simbolice sau simbolice, căutând acolo unde va fi posibil să prezentăm originile sale, rolul și frecvența cu care apare pe monumentele din sud-vestul Daciei elementul respectiv.

În lucrarea de față ne vom referi exclusiv la elementele strict ornamentale.

Prezența elementelor care au un rol strict ornamental se datorează dorinței artistului de a imprima o eleganță monumentului, de a-l face să exprime cel mai bine îmbinarea registrelor (cel al inscripției cu cel sau cele ale decorului). Este evident că nu întotdeauna cel ce a realizat monumente epigrafice a reușit, însă credem că această dorință a existat. Este clar că, într-un atelier de realizare a monumentelor din piatră, existau mai multe categorii de meșteri, iar executarea elementelor ornamentale suntem de părere că a revenit mai ales ucenicilor care încercau să deprindă meserie pe lângă maestru. Faptul, că maestrul îi desemnează ucenicului anumite părți dintr-un monument pentru a le realiza, se poate observa printr-o analiză amănunțită a monumentelor din Dacia¹.

Prezența elementelor considerate de noi ca având un rol decorativ sau ornamental au în cele mai multe cazuri și un rol funcțional sau arhitectural. Acestea, mai ales în cazul stelelor funerare care s-au bucurat de mai multă atenție, i-au făcut pe cercetători să includă monumentele, în special pe cele funerare, într-o serie de tipologii care dau posibilitatea unei analize mai aprofundate privind originea, difuzarea și datarea lor².

1. Acrotera

Este un element cu rol arhitectonic dispus la colțurile unui acoperiș. Forma sa consacrată este cea de sector de sferă. De cele mai multe ori se remarcă prezența palmetei care decorează acrotera. Acroterele sau pseudoacroterele, cum mai sunt denumite atunci când apar pe monumente și fac corp comun cu acesta³, pot fi întâlnite în sud-vestul Daciei pe diverse tipuri de monumente, precum pe altare votive sau funerare ori onorifice, pe stele funerare sau pe sarcofage, dar și pe acoperișuri de *aedicula* care provin de la Micia.

Majoritatea altarelor votive descoperite la Micia dispun, pe capitel, de reprezentarea acroterelor la colțuri, indiferent de divinitatea sau divinitățile pentru care a fost ridicat altarul respectiv⁴. Credem că acest lucru poate fi considerat ca o modalitate artistică la care au apelat meșterii pietrari de aici. Alte altare votive cu reprezentarea acroterelor provin de la Băile Herculane⁵, *Tibiscum*⁶, dar numărul este mult mai mic în comparație cu numărul celor care au fost descoperite la Micia.

De asemenea, acroterele sunt prezente și pe un altar onorific care provine de la *Drobeta*⁷, dar și pe mai multe altare funerare descoperite la *Drobeta*⁸, Mehadia⁹. Între cele două acrotere prezente la colțuri, indiferent de tipul altarului, se găsesc uneori redată motive vegetale care înfrumusețează astfel capitelul altarului.

Cea mai frumoasă stelă funerară care prezintă acrotere a fost descoperită la Slatina Timiș (jud. Caraș-Severin)¹⁰. Ea este o stelă de mari dimensiuni, iar în registrul reliefului, care este dispus ca în majoritatea cazurilor deasupra registrului inscripției, se observă un frumos fronton triunghiular bine profilat încadrat de cele două acrotere. Probabil, sau mai bine zis cu siguranță, sub fronton era ceva reprezentat, reprezentare care astăzi nu se mai păstrează. Spunem acest lucru deoarece, de la fronton și până la registrul inscripției care este delimitat de o ramă corect executată, distanța este destul de mare și ea permite amplasarea unei reprezentări.

2. Luneta

Luneta este un element decorativ obținut prin intersectarea liberă a chenarului sculptural în partea inferioară a medalionului cu registrul inscripției. Ea poate fi întâlnită pe stelele funerare de la Micia în registrul superior, iar în interiorul său sunt redată busturile defuncțiilor. Luneta pare a fi specifică, după unii cercetători, centrului artistic de la *Ulpia Traiana Sarmizegetusa*¹¹, de unde a fost împrumutată de meșterii de la Micia. Numărul steluilor de la Micia care dispun de luneta în registrul reliefului se ridică la patru¹², în timp ce la *Ulpia Traiana Sarmizegetusa* se cunosc trei astfel de stele funerare¹³.

Stelele funerare care au reprezentată luneta sunt majoritatea stele iconice, una singură de la *Ulpia Traiana* este o stelă aniconică¹⁴. Cum se poate observa, stelele de la Micia care dispun de lunetă sunt toate stele iconice. Despre stelele cu lunetă putem spune că dispun, în general, de două registre ale decorului, cel de-al doilea fiind cel unde apare reprezentată luneta. Acest lucru se poate observa și la stela funerară care a fost descoperită la Orăștioara de Sus¹⁵ (jud. Hunedoara) și care se încadrează în rândul stelelor cu două registre ale decorului, cel de-al doilea remarcându-se prin prezența lunetei. Nu putem să precizăm unde a fost realizată, dacă este un produs al meșterilor pietrari de la *Micia* sau *Ulpia Traiana Sarmizegetusa*, putem doar să spunem că în primul registru se remarcă frontonul triunghiular. Doar două stele care ambele provin de la Micia dispun de un singur registru al decorului.

Luneta nu mai apare reprezentată pe alte stele funerare în partea sud-vestică a provinciei. Deși se consideră că luneta este specifică meșterilor pietrari de la *Ulpia Traiana Sarmizegetusa*, numărul mai mare de stele ce dispun de lunetă este mai mare la Micia decât în capitala provinciei¹⁶. Cu toate acestea, însă, nu putem spune că luneta este o caracteristică a atelierelor de pietrărie de la Micia deoarece *pagus*-ul a aparținut de teritoriul *Ulpiei Traiane*. Credem că nu putem, până în momentul de față, să atribuim cu certitudine luneta unui atelier de unde apoi a fost împrumutată de celălalt, doar descoperirea pe viitor a unor monumente anepigrafice sau în curs de realizare și care vor avea ca și element de ornament luneta ne vor putea lumina asupra apartenenței lunetei ca element specific *Ulpiei Traiana Sarmizegetusa* sau *Miciei*.

3. Frontonul triunghiular

Frontonul (pseudofronton, atunci când este reprezentat pe monumentele epigrafice, dar noi vom folosi termenul de fronton care este mult mai utilizat decât cel de pseudofronton) poate fi văzut pe monumentele din sud-vestul Daciei. El face parte din categoria elementelor cu rol arhitectonic. Uneori poate fi însoțit de acrotere de o parte și de cealaltă, dar s-au descoperit și stele funerare care sunt terminate în partea superioară cu un fronton triunghiular bine profilat și care creează impresia de desprindere de registrul decorului. Această categorie de stele sunt numite stele pseudoarhitectonice¹⁷. Sub frontonul bine profilat apar redat o serie de elemente ornamental-simbolice asupra cărora vom insista.

Uneori frontonul triunghiular este schematic reprezentat, meșterul sau ucenicul neinsistând prea mult asupra sa. De altfel întreaga ornamentație este slab redată din punct de vedere artistic. Astfel de stele funerare sau altare fie votive, fie funerare provin nu doar dintr-un atelier ci din mai multe.

Aşa este cazul unor altare votive care provin de la Micia unde pe capitel sunt redată trei triunghiuri care după părerea noastră ar fi trebuit să reprezinte frontonul triunghiular încadrat de două acrotere¹⁸. Ambele altare dedicate lui Jupiter și Dianei sunt realizate din augit andezit.

Pe două stele funerare descoperite la Micia apare reprezentat frontonul triunghiular. Prima stelă este una iconică care dispune de două registre ale decorului. În primul registru este prezent frontonul care are în interior capul Medusei, iar în exteriorul său sunt redată rozete alături de alte motive vegetale care nu se disting destul de clar¹⁹.

Sub acest prim registru al decorului se observă cel de-al doilea unde într-o nișă semicirculară se face remarcat bustul unei femei care are părul prins la spate probabil într-un coc. În exteriorul nișei, de o parte și de cealaltă sunt redată două păsări, mai clar se vede cea din stânga, dar prin analogie trebuie să presupunem că același lucru exista și în partea dreaptă. Pasărea ține în cioc probabil un element vegetal care din cauza stării precare în care se găsește stela nu poate fi cu exactitate precizat. În continuarea stelei de mari dimensiuni se află registrul inscripției încadrat de coloane. După cum se vede, ornamentația prezentă pe această stelă a Aeliaei Asinia (?) este diversă și destul de bogată putându-se întâlni elemente decorative, precum frontonul, nișa, coloanele, dar și elemente ornamental-simbolice precum capul Medusei, rozete, păsări, alături de bustul defunctei.

A doua stelă de la Micia cu reprezentarea frontonului triunghiular prezintă sub acesta o nișă semicirculară²⁰ ca și în cazul precedent, dar aici nișa se sprijină pe două coloane care apoi încadrează registrul inscripției. Autorii IDR III/3 cred că era o stelă iconică, căci sub nișă există un spațiu care a fost decupat nu se știe când și unde consideră că se afla reprezentarea defunctului. Nu putem susține în totalitate această idee deoarece ni se pare că spațiul din interiorul nișei până la literele de început ale textului (DM) este prea îngust. Oricum suntem de acord cu ideea că acest spațiu din interiorul nișei a fost ornamentat, dar nu credem că este vorba de prezența bustului defunctului, ci a altor elemente ornamental-simbolice de dimensiuni mai mici și care se mai pot vedea pe alte stele funerare aniconice.

La Drobeta frontonul triunghiular se întâlnește pe patru monumente, două altare²¹ (unul votiv, altul funerar) și pe două stele funerare. Dintre cele două altare cel mai elegant ni se pare a fi cel funerar al Flaviei Valentina care este un altar de mari dimensiuni, ceea ce este destul de rar întâlnit (dimensiuni: 2,50 x 0,68 x 0,58 m). Capitelul altarului este decorat cu motive vegetale și cu două acrotere dispuse de o parte și de alta a frontonului. Sub acesta sunt redată un rând de semiove și vârfuri de săgeți asemeni decorului care se poate vedea pe unele capitele dorice. În ansamblu, altarul este bine realizat, suplețea sa fiind accentuată și de prezența elementelor decorative.

Stelele funerare cu reprezentarea frontonului de la Drobeta sunt diferite între ele ca și manieră de realizare. Prima este o stelă aniconică foarte rudimentară realizată, observându-se un fronton triunghiular încadrat de două cercuri²². Ce a încercat să reprezinte prin cele două cercuri meșterul pietrar nu ne este prea clar, dar sub fronton se află reprezentată o oglindă, element cu încărcătură simbolică destul de puternică la Drobeta, căci nu este singurul monument funerar care are reprezentată oglinda. Această stelă a Gratei lui Vitalis nu se remarcă deloc prin execuția artistică, dar ne reține atenția prin reprezentarea oglinzii.

A doua stelă funerară este fragmentară și din acest motiv nu putem să ne pronunțăm dacă era o stelă iconică sau aniconică²³. Putem spune doar că dispunea de cel puțin două registre ale decorului (și nu credem că avea mai mult de două registre ale decorului urmate de unul al inscripției). În primul se observă frontonul și în partea stângă a frontonului este dispus un păun. Probabil același păun era realizat și în partea dreaptă. Sub acest prim registru al decorului se afla cel de-al doilea care era delimitat de o frumoasă nișă bine profilată. Mai mult nu se păstrează.

Frontonul triunghiular poate fi observat și pe alte monumente din sud-vestul Daciei. Ne referim aici la altarul votiv de la Băile Herculane²⁴ dedicat Zeilor și Puterilor Apelor. Un alt altar, de data aceasta onorific, cu aceeași reprezentare a frontonului a fost descoperit la Mehadia²⁵. Frontonul este incizat pe capitelul altarului, iar în interiorul său este redată o rozetă și o frunză de acant. La Slatina Timișului pe stela despre care am amintit atunci când ne-am referit la acrotere, apare din nou realizat frontonul triunghiular.

Frontonul asemeni acroterelor și altor elemente decorative nu aduce prea multe indicii de datare sau de delimitare a producției unui atelier de altul, rolul lor fiind așa cum se știe de a da mai multă eleganță unui monument, de a crea o imagine care să atragă atenția celor care trec prin locul unde monumentul epigrafic a fost așezat, fie că este unul onorific, fie votiv sau funerar. Se remarcă doar că monumentele onorifice sunt ceva mai simple, nu întotdeauna ele dispun de o ornamentație bogată, însă frontonul sau timpanul alături de acrotere dau altarelor onorifice o anumită ținută care se impune de la sine.

4. Nișa

Un alt element cu rol arhitectonic și care poate fi observat pe monumentele în special funerare este nișa semicirculară, care este prezentă cu precădere pe stelele funerare din sud-vestul Daciei asemeni monumentelor similare din întreaga provincie nord-dunăreană. Uneori în interiorul nișei este reprezentat un medalion cu busturile defuncțiilor. Această variantă poate fi observată la *Micia* pe o stelă a *Mattaviei Laeda*²⁶, caz în care nișa semicirculară se sprijină pe două coloane care încadrează și registrul inscripției. Aspectul elegant al stelei este accentuat atât de elementele decorative, cât și de motivele ornamental-simbolice la care lapicidul a apelat în acest caz.

Aceeaşi nişă sprijinită pe coloane se poate vedea pe o altă stelă care provine de asemenea de la Micia²⁷. Stela se păstrează fragmentar şi se zăresc două busturi de copii aflate în faţa părinţilor. Tot în rândul stelelor cu nişă semicirculară sprijinită pe coloane trebuie să includem stela lui Ulpus Mettius la care ne-am referit mai sus şi care, după părerea noastră, era o stelă aniconică²⁸. De la Micia provine şi o a patra stelă care dispune de nişă semicirculară, dar aici coloanele nu susţin nişa, ci încadrează doar registrul inscripţiei.

La *Drobeta* s-au descoperit trei stele funerare care prezintă nişa semicirculară în registrul decorului. Două dintre ele sunt stele iconice. În primul caz se remarcă busturile defuncţilor, iar nişa se sprijină pe două coloane²⁹, iar în cel de-al doilea caz se vede redat, într-o frumoasă nişă semicirculară, bustul defunctei, iar de o parte şi de cealaltă a sa sunt realizate o oglindă şi o cutie de bijuterii³⁰. Cea de a treia stelă aniconică are nişa asemănătoare cu cea precedentă, dar în interiorul său este sculptată o rozetă cu şase petale într-o coroană legată cu *taenia*³¹. O astfel de nişă semicirculară înaltă se observă şi pe stelele funerare din *Moesia Superior* sau din *Moesia Inferior*.

Pentru *Tibiscum* nu putem să spunem în ce măsură s-a utilizat nişa semicirculară, deoarece majoritatea stelelor funerare de aici sunt păstrate în stare fragmentară şi nu avem partea superioară a celor mai multe dintre stelele funerare. O singură stelă păstrează nişa semicirculară care are în interior reprezentat un motiv asupra cărora nu s-a căzut de acord ce s-a dorit să reprezinte³² (dacă este vorba de un compas, un cap de pasăre sau o coroană funerară cu o rozetă în mijloc).

Ca o concluzie legată de prezenţa nişei semicirculare pe stelele funerare din sud-vestul Daciei, putem spune că, în majoritatea cazurilor, ea se sprijină pe coloane, iar acestea fac astfel legătura între registrul decorului şi cel al inscripţiei. *Micia* şi *Drobeta* sunt cele două centre unde nişa apare cu precădere pe stelele funerare. De asemenea, busturile defuncţilor completează registrul decorului, ele fiind dispuse în interiorul unei coroane funerare sau nu. În cazul *Micieii*, modul de realizare şi de compoziţie al registrului reliefului cu ajutorul nişei semicirculare apropie stelele funerare de cele de la *Apulum*.

5. Coloanele

Prezenţa lor se leagă de cea a nişei semicirculare şi, de asemenea, ele realizează o legătură organică între registrul decorului şi cel al inscripţiei. Coloanele sunt prezente şi pe pereţii de *aedicula* de la *Micia*. Uneori coloanele sunt împodobite cu vrejuri şi curpeni de viţă-de-vie sau de iederă. Alteori ele pot fi lise, redete cu capitelul în general corintic, sau cu fusul răsucit.

Prezența coloanelor accentuează prezența elementelor cu rol arhitectural și pur decorativ, căci acestea nu apar realizate independent fără alte elemente arhitecturale. Coloanele sunt prezente atât pe monumentele de la Micia, cât și pe cele de la *Drobeta* și mai puțin pe cele de la *Tibiscum*.

Abordarea elementelor strict ornamentale care pot fi observate pe monumentele din Dacia, și în cazul de față pe cele din sud-vestul Daciei, este o încercare de vedea dacă nu există o preferință a unui atelier într-o perioadă dată pentru un anumit element arhitectural. După prezentarea pe care am încercat să o realizăm, se poate vedea că, în general, sunt elemente omniprezente. Poate mai puțin este cazul nișei semicirculare care este mai des întâlnită pe monumentele care provin din centrele de la *Drobeta* și *Micia*. Acest lucru credem că s-ar explica și prin faptul că *Micia* se apropie destul de mult, prin maniera de realizare a monumentelor, de centrul artistic de la *Apulum*, unde nișa semicirculară este destul de des întâlnită. *Drobeta*, ca și manieră de realizare a monumentelor din piatră, se află în zona de influență a *Moesiei Superior*³³, unde de asemenea remarcăm prezența nișei semicirculare.

Elemente cu rol strict ornamental pot fi observate pe monumentele din întregul Imperiu Roman, dar, așa cum am mai spus, în unele ateliere se apelează mai des la un element ornamental decât la altul și atunci putem vedea dacă putem vorbi de o preferință a unui atelier pentru un anumit astfel de element pe o perioadă dată sau pe toată perioada cât a funcționat atelierul de piatrărie respectiv.

NOTE

¹ M. Bărbulescu, *Interferențe spirituale în Dacia romană*, Cluj-Napoca, 1984, p. 42.

² Gr. Florescu, *I monumenti funerari della Dacia Superior*, ED, IV, 1930; idem, *I monumenti funerari romani della Dacia Inferiore*, București, 1942; Maria Alexandrescu-Vianu, *Contributions à une classification des stèles funéraires de la Mésie Inférieure*, *Dacia* N.S., 17, 1973, p. 217-241; eadem, *Cu privire la stelele funerare din Dacia Inferior*, *SCIVA*, 28, 3, 1977, p. 375-389; eadem, *Les stèles funéraires de la Mésie Inférieure*, *Dacia*, N.S., 29, 1-2, 1985, p. 57-79; Lucia Marinescu-Teposu, *Funerary Monuments in Dacia Superior and Dacia Porolissensis*, *BAR*, 128, 1982.

³ R. Florescu, H. Daicovicu, L. Roșu, *Dicționar enciclopedic de artă veche a României*, București, 1980, s.v. *acroteră*.

⁴ *IDR*, III/3, 65, 68, 81, 83, 88, 90, 105, 111, 117, 119, 123, 125, 126, 130, 133, 139.

⁵ *IDR*, III/1, 54, 55.

⁶ *IDR*, III/1, 138.

⁷ *IDR*, II, 10.

⁸ *IDR*, II, 36.

⁹ *IDR*, III/1, 84.

¹⁰ *IDR*, III/1, 118.

¹¹ D. Alicu, C. Pop, V. Cățanaș, *Ateliere de piatrărie la Ulpia Traiana Sarmizegetusa*, în *AMN*, XIII, 1976, p. 132-133.

¹² *IDR*, III/3, 157, 166, 174, 190; Lucia Teposu Marinescu, *Funerary Monuments in Dacia Superior and Dacia Porolissensis*, *BAR*, 128, 1982, S173, S174, S178, S179.

¹³ D. Alicu, C. Pop, V. Cățanaș, *Ateliere de piatrărie la Ulpia Traiana Sarmizegetusa*, în *AMN*, XIII, 1976, p. 132; *IDR*, III/2, 456, 467; Lucia Teposu Marinescu, *Funerary Monuments in Dacia Superior and Dacia Porolissensis*, *BAR*, 128, 1982, S39, S180.

¹⁴ *IDR*, III/2, 467.

¹⁵ Lucia Marinescu Teposu, *op.cit.*, S175.

¹⁶ D. Alicu, C. Pop, V. Cățanaș, *op.cit.*, p. 132-133.

¹⁷ Maria Alexandrescu Vianu, *Les stèles funéraires de la Mésie Inférieure*, *Dacia*, N.S., XXIX, 1-2, 1985, p. 59; Lucia Teposu Marinescu, *op.cit.*, p. 23-24.

¹⁸ *IDR*, III/3, 65, 88.

¹⁹ *IRD*, III/3, 158.

²⁰ *IDR*, III/3, 184.

²¹ *IDR*, II, 22, 36.

²² *IDR*, II, 58.

²³ Al. Bărcăcilă, *Nouă monumente funerare din Drubeta*, AO, 1932, pp. 24-25, fig. 20.

²⁴ *IDR*, III/1, 56.

²⁵ *IDR*, III/1, 76.

²⁶ *IDR*, III/3, 181.

²⁷ *IDR*, III/3, 183.

²⁸ *IDR*, III/3, 184.

²⁹ Al. Bărcăcilă, *op.cit.*, p. 23, fig. 18.

³⁰ *IDR*, II, 61.

³¹ *IDR*, II, 57.

³² *IDR*, III/1, 173.

³³ Mariana Crînguș, *Quelques remarques sur les monuments funéraires de Drobeta*, în *Die Archäologie und Geschichte der Region des Eisernen Tores zwischen 106-275 n. Chr.*, București, 2001, p. 173.

DES ÉLÉMENTS ORNAMENTAUX- SYMBOLIQUES SUR LES MONUMENTS DU SUD-OUEST DE LA DACIE (I)

Résumé

Les monuments épigraphiques présentent une série d'éléments avec un caractère architectonique (des acrotères, la lunette, le fronton triangulaire ou semi-circulaire, les colonnettes), des éléments ornementaux-symboliques (sont les éléments qui ont perdu la conotation symbolique, comme la feuille d'acant, la palmette, la rosace, la couronne funéraire avec *taenia*, le lierre, la vigne). On doit dire que, sur les monuments du sud-ouest de la Dacie, on trouve des éléments avec une intense conotation symbolique comme les objets personnels (le miroir, la boîte à bijoux), *ascia*, les génies, les lions funéraires, les oiseaux, les personnages mythologiques, les éléments solaires etc. Ici nous avons analysé seulement les éléments à caractère architectonique. Les monuments de Micia et de Drobeta sont les monuments où les artisans en appelaient aux éléments de ce type. Nous devons remarquer la présence des éléments pseudo-architectoniques sur les monuments de Drobeta et même de la Dacie Inférieure. On rencontre ces éléments pseudo-architectoniques sur les stèles funéraires, sur les autels ou sur les éléments composants d'*aedicula*. Aussi ils sont présents sur les stèles funéraires non-icorniques, stèles qui sont groupées autour de Ulpia Traiana Sarmizegetusa et au sud-ouest de la Dacie.